

EEN STUK GESCHIEDENIS *)

DOOR

A. L. J. C. VAN HASSELT

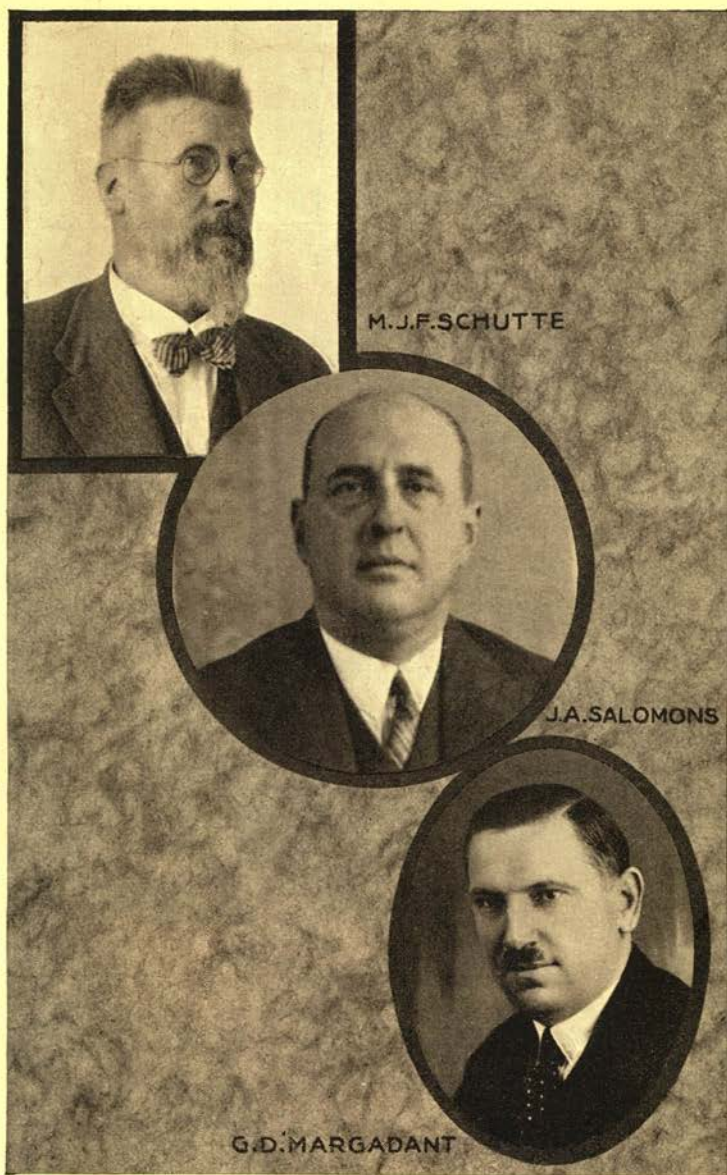
Mijne Heeren!

Er schijnt op mij een fatum te rusten dat mij veroordeelt op gezette tijden een „feestrede” te houden. En vandaag is die tijd weer daar!

't Ging eigenlijk zoo eenvoudig en vanzelfsprekend. Op een goeien, of misschien kwaden dag, 't is maar hoe je 't opvat, komt de Hoofdredacteur en verzoekt je, of liever gelast je, want dat is zoo zijn manier van doen, over eenige maanden een Feestrede te houden bij gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het Tijdschrift.

Je bent op een dergelijk verzoek of bevel natuurlijk niet geprepareerd, je maakt enkele schuchtere tegenwerpingen, tracht in de gauwigheid nog wat plausibele uitvluchten te bedenken, die door hem even natuurlijk direct worden ontzenuwd of, erger nog, gebruikt worden om je aan 't verstand te brengen dat je 't juist dáarom moet doen, enfin, de heeren kennen dat, en dan zucht je en zegt dat je er eens over zult denken. Je hebt nog verscheiden weken den tijd en op zoo'n afstand zie je de moeilijkheden en bezwaren nog niet zoo scherp.

*) Rede, uitgesproken op de feestvergadering van het T.v.T. op 4 Maart 1933.

M.J.F.SCHUTTE

J.A.SALOMONS

G.D.MARGADANT

Het Dagelijksch Bestuur
der Vereeniging „Tijdschrift voor Tandheelkunde”

Waarmee voor den Hoofdredacteur 't zaakje is afgedaan en hij zich weer met frisschen moed op z'n duizend en één andere beslommeringen kan werpen, beslommeringen die een gewoon mensch zouden nekken, maar voor hem blijkbaar niet veel meer dan geestelijke halters zijn, uitermate geschikt om z'n hersens en intellect fit en lenig te houden. Benijdenswaardige gave!

Enfin, daar sta je dus met die gebeurtenis in 't vooruitzicht, en waar je vooralsnog al heel weinig kopzorg over maakt. Maar onverbiddeijk vlieden de uren, dagen, weken, maanden als een schaduw heen en je begrijpt dat het tijd wordt je maatregelen te treffen om de wissel die straks op je getrokken zal worden te honoreeren.

Die maatregelen bestaan: 1° in het je verdiepen in je eigen herinneringen en je merkt al heel gauw dat die lang niet toereikend zijn.

De beginperiode van het bestaan van het Tijdschrift heb je niet meegemaakt, daarvoor ben je nog te jong (goddank!) en van den lateren tijd staan de toestanden en gebeurtenissen en feiten je niet meer zoo helder voor den geest dat je niet kans zoudt loopen grove fouten te maken en daarvoor door diegenen onder 't illustere gezelschap die je wel zullen willen aanhooren en die een betere memorie hebben, op de vingers te worden getikt.

Dus: vraag je de oudste jaargangen van het Tijdschrift, voorzoover je ze niet bezit (en de mijne tot 1911 zijn tot mijn groote spijt in Indië achtergebleven) ter leen en je schrijft een briefje aan den beheerend redacteur, collega *Margadant*, met verzoek de oude notulen-boeken van de vergaderingen van het Gezelschap dat indertijd het Tijdschrift heeft uitgegeven en beheerd, een poosje tot je beschikking te stellen. En dan komt een tweede moeilijkheid. Want pas heb je die geschriften in je huis en zet je je, op een vrijen avond er eens voor, ze door te bladeren of je begint te lezen. En je leest door en door en vóór je 't weet is 't hoog tijd om je bed op te zoeken en toch ben je nog maar, o zoo weinig gevorderd.

Meer avonden vergaan op die manier, want steeds fascinerender wordt de lectuur, al die namen van collega's, sommige reeds lang ter ziele, anderen die wij ook thans nog zoo goed kennen, al die kwesties die in den loop der jaren de gemoederen in beweging brachten, die artikelen en bijdragen bij het lezen waarvan soms een glimlach van beter inzicht niet te vermijden is, maar ook vaak een glimlach van bewondering en respect voor den arbeid en het enthousiasme van onze voorgangers te voorschijn komt. Hoe vele vraagstukken, op wetenschappelijk en op sociaal gebied die ons de laatste jaren en ook thans nog hebben bezig gehouden, maakten ook toen, d.i.: 20, 30, 40 jaren geleden de hoofden en harten van de collega's warm, ja menig artikel in het Tijdschrift van toen zou indien het nu werd geplaatst nog even actueel zijn.

En dan begint men wel heel sterk te voelen van hoe ontzaglijk groote beteekenis het bestaan van het Tijdschrift voor ons beroep is geweest en is en zijn zal.

Zooals wie zijn land en zijn volk wil leeren kennen en liefhebben beginnen moet met zich te verdiepen in de geschiedenis, zoo zal ook de jonge collega die zijn vak beschouwt als iets meer dan alleen een middel om aan den kost te komen, moeten kennis nemen van 't geen door zijn voorgangers in de professie is gedacht en gedaan, hoe zij hebben gewerkt en gestreden, door welke opvattingen en beweegredenen en idealen zij werden geleid, wat zij hebben weten te bereiken en met welke middelen. En daartoe staat slechts één bron te hunner beschikking: ons Tijdschrift, zooals het door de jaren heen een beeld, zij het dan niet altijd een even gaaf en zuiver beeld, maar toch een afspiegeling geeft van dat alles.

Nog een andere gedachte doemde in mij op bij de lectuur van die oude vergeelde bladen, bij het telkens en telkens weer ontmoeten van de namen van hen, die in die ver achter ons liggende periode zoo'n actief aandeel hebben genomen in alles wat onze professie betrof.

Zij zijn het geweest die van ons vak gemaakt hebben dat wat het thans is. Vergelijk den toestand van toen en van nu en zie de onmiskenbaar groote vooruitgang. Denk om onze opleiding, om ons onderwijs, denk aan onze positie en aanzien in de groote maatschappij, denk om onze verhouding ten opzichte van beoefenaren van andere wetenschappen en beroepen, o, ik weet wel daar blijft nog veel te doen, maar toch, in deze betrekkelijk korte spanne tijds van nog geen menschenleven, welk een verschil. En zij die daarvoor hebben gewerkt op een wijze als waarvan die oude Tijdschriftbladen vertellen, zij hebben geschiedenis gemaakt.

Maar zoo, mijne Heeren, maken wij, zooals wij hier zitten, in dit illustere gezelschap, zooals ik straks licht schertsend zeide, geschiedenis voor hén die na ons komen.

Want als ik deze kring rondkijk en voor mijn geestesoog laat voorbij trekken alles wat gij, zonder uitzondering in Uw korter of langer professioneele leven hebt gedaan, dan voel en weet ik dat gij, ieder op zijn wijze, de een meer, de ander wat minder, hebt meegearbeid aan datgene wat gij meent in 't belang te zijn van de toekomst van onze professie.

Hij, die straks, over 50, over 100 jaar, geroepen zal worden bij de een of andere bijzondere gelegenheid te spreken over de historie van ons vak, hij zal, als ik gedaan heb, die oude jaargangen uit het archief halen en hij zal daar lezen van 't geen gij gedacht en gedaan hebt, over de strijd die gij gestreden hebt, de moeilijkheden die gij hebt weten te overwinnen en hij zal, zooals ik het thans doe in herinnering aan onze voorgangers, met eerbied en dankbaarheid spreken over 't geen gij hebt verricht.

Waarde collega's, ik zou 't gevoel hebben in mijn taak te kort te schieten wanneer ik niet thans enkele namen uit het verleden naar voren haal om hier te gedenken.

Laat mij dan eerst noemen hen die, hoog van jaren, niet in ons midden kunnen aanwezig zijn: Dr. Th. Dentz en John E. Grevers de pioniers, die ieder op zijn wijze, de hen geschonken gaven, hun persoonlijkheid, hun tact en diplomatie, hun

tijd en werkkraft, hun wetenschappelijken of practischen zin, hun menschenkennis en invloed in zoo volle mate hebben aangewend om ons vak vooruit en omhoog te brengen en aan wie wij allen zoo ontzettend veel te danken hebben.

Het zijn hun namen die we, van den eersten jaargang af, telkens en telkens weer tegenkomen in ons Tijdschrift, en op een avond als deze past ons zeer zeker een woord van oprechte hulde en erkentelijkheid voor 't geen zij hebben verricht.

Maar méér namen dringen zich naar voren van hen, die wij hier een eeresaluut moeten brengen voor hun arbeid in en voor het Tijdschrift. Dan wil ik in de eerste plaats hen noemen die van ons zijn heengegaan, doch die bij ons allen eene herinnering hebben achtergelaten die niet mag en ook niet zal worden uitgewischt.

Ik noem U: *H. B. de Jonge Cohen*, de man die vanaf het eerste nummer het beheer en vaak voor een niet gering deel de redactie heeft gevoerd, die bij al de ups en downs die het Tijdschrift in den loop der jaren doormaakte op zijn post bleef en al werd hij wel eens moedeloos wanneer de moeilijkheden schier te zwaar werden, toch bleef volhouden tot vrijwel aan het eind zijner dagen. Drie-en-twintig jaren lang heeft hij zijn beste krachten aan het Tijdschrift gegeven en de van warme vriendschap en hoogachting getuigende woorden die *Schutte* aan zijn nagedachtenis wijdde toen hij den 31sten Oct. 1921 was heengegaan, waren volop verdiend.

Ik noem U: *E. Stark*, onlangs overleden, de ijverige, geestdriftige, origineele en artistieke voorzitter van de Ned. Tandmeesters-Vereeniging, die de eerste jaren van het bestaan van het Tijdschrift zoo krachtig meehielp het zwakke kindje in leven te houden en te versterken.

Ik noem U: *W. J. ter Kuile Lemker*, als derde van dit driemanschap aan wiens initiatief en doorzettingskracht het Tijdschrift zijn ontstaan te danken had en die het gedurende zoo-vele jaren zijn daadwerkelijken steun bleef schenken.

Nog enkele namen moge ik U noemen, *Bölger*, *v. d. Hoeven*, *Leopold Frank*, die allen deel hebben uitgemaakt van de

redactie van het Tijdschrift en van het Gezelschap dat later het beheer ervan heeft gevoerd. De herinnering aan deze drie zoo uiterst sympathieke collega's en aan wat zij geweest zijn voor onze professie is nog te versch in ons geheugen dan dat het noodig zou zijn hierover uit te weiden.

Mijne Heeren, laten wij een oogenblik in stilte de nagedachtenis van deze mannen, die ik U genoemd heb herdenken.

Denk niet, mijne Heeren, dat ik hiermee uitgeput ben in het noemen van collega's die zich voor ons Tijdschrift verdienstelijk hebben gemaakt. Verre van dien. Doch hun namen komen bij de korte schets, die ik U thans zou willen geven van de geschiedenis en levensloop van het Tijdschrift vanzelf naar voren.

Wanneer werd het Tijdschrift voor Tandheelkunde opgericht?

Gezien de aanleiding van dezen feestavond zooals die door den beheerend-redacteur ons in zijn circulaire is meegedeeld, n.m.l. dat wij thans zijn in het veertigste levensjaar, zou de eerste verschijning moeten hebben plaats gehad in 1893.

't Geen trouwens zou kloppen met het feit dat wij in gepaste vroolijkheid nog kort geleden, 't was in 1918 (hoe vlieden onze dagen) het 25-jarig jubileum mochten herdenken.

Edoch, het vieren van dergelijke feestdagen levert nog geen onomstootelijk bewijs dat het Tijdschrift nu ook werkelijk in 1893 het eerste levenslicht aanschouwde. 't Is toch genoegzaam bekend (zelfs in kringen buiten onze professie) dat tandartsen gaarne een gelegenheid aangrijpen om een genoeglijken feestavond te arrangeeren. Ja, dat zij er desnoods niet tegen opzien een dergelijke gelegenheid te scheppen uit het niets, waarschijnlijk indachtig aan de wijze woorden: Man lebt von seinen Festen.

En het zou mij heelemaal niet verwonderen wanneer deze neiging, deze drang, oorzaak is geweest dat wij in 1918 het

25-jarig jubileum en als logisch gevolg thans in 1933 het 40-jarig dito herdenken.

Want ik moet U bekennen (en 't zal, daar ben ik zeker van, niets afdoen aan de stemming waarin wij vanavond te samen zijn) dat de ernstige bronnenstudie die ik mij heb moeten getroosten, heeft uitgewezen dat: (ik citeer) „in de druk bezochte bijeenkomst van 26 Febr. j.l. (d.i. 1894) werd het voorstel, om vanwege de Ned. Tandmeesters-Vereeniging een Tijdschrift uit te geven, met algemeene stemmen aangenomen.” Waarschijnlijk in de maand April daarop volgende verscheen het eerste nummer.

Nu behoeft ons dat evenwel in 't geheel niet te weerhouden vanavond het 40-jarig jubileum met opgewektheid en gepaste vreugde te vieren. Wij allen die zoo goed thuis zijn in de „cuisine” van het vereenigingsleven wij weten maar al te goed, hoeveel er gepraat en geschreven en gedaan moet worden voor en aler „een druk bezochte bijeenkomst met algemeene stemmen een besluit neemt.”

En waar het ons allen bekend is dat tusschen de geboorte van een mensch en zijn conceptie ongeveer 9 maanden verlopen (en wat is nu een mensch!) daar is het toch zeker geen ondoordachte veronderstelling wanneer wij dat tijdsverloop tusschen de conceptie en de geboorte van een Tijdschrift taxeeren op een jaar. Waarmee de datum van \pm Maart 1893 als oogenblik der „onbevleete ontvangenis” dus alleszins is gerechtvaardigd.

Terwijl dan de prettige gedachte dat we dit alles het volgend jaar nog eens dunnetjes kunnen overdoen uitstekend verdedigd kan worden. — —

Wat de verdere levensloop van het Tijdschrift betreft kunnen we deze onderscheiden in drie perioden.

De eerste periode, die van de kinderjaren, loopt van 1894 tot 1903, toen het werd uitgegeven eerst als „orgaan”, daarna „vanwege” de Ned. Tandmeesters-Vereeniging. De tweede periode, die van de puberteit, toen het was overgegaan aan een „Gezelschap van Tandheelkundigen” die het verder zou

Het Bestuur van de Ned. Tandmeesters-Vereeniging de
eerste uitgeefster van het Tijdschrift voor Tandheelkunde
v. l. n. r. Ter Kuile Lemker, de Jonge Cohen, Grevers,
Greeter en Bölger

beheeren, loopt van 1903 tot 1918 en de derde periode, die van den volwassen leeftijd, waarin het wordt uitgegeven door een aparte vereeniging waarvan de drie nationale tandheelk. vereenigingen: de Maatschappij, het Genootschap en de Ver. v. Ned. Tandartsen de leden zijn, loopt van 1918 tot heden.

1e Periode. Toen het „Tandheelkundig Tijdschrift”, zooals het aanvankelijk heette, het licht zag was dit het eerste periodiek dat op het gebied van ons vak in ons land verscheen. Later zijn wel eens pogingen gedaan daarnaast andere maand-, ja zelfs weekbladen, uit te geven, doch deze pogingen bleken gewoonlijk al heel spoedig op niets uit te loopen; de min of meer verkapte bedoeling van deze uitgaven was in den regel een advertentieblaadje te exploiteeren, zoodat steun en medewerking van te goeder naam en faam bekende collega's uitbleef.

Wel waren reeds lang, van de oprichting in 1880 af, de handelingen van het Ned. Tandh. Genootschap in druk verschenen, doch deze bevatten uiteraard slechts de voordrachten en discussies welke dáár werden gehouden en konden dus niet beschouwd worden als een tijdschrift, een publieke tribune.

In de Ned. Tandmeestersvereeniging, die in 1893 werd opgericht, werd direct de behoefte gevoeld aan een vakblad en wij moeten respect hebben voor de geestdrift, de werkkraft en 't organisatievermogen van dit kleine groepje collega's (een 15-tal) dat er reeds zoo spoedig in slaagde een eigen orgaan de wereld in te zenden, een Tijdschrift dat wij, ook zelfs wanneer wij de eerste jaargangen bekijken met onze oogen van nu, niet anders dan goed van inhoud en verzorging kunnen noemen.

En bedenken wij daarbij nog even dat de toenmalige „upper-ten” in de tandheelkundige wereld vereenigd was in het Genootschap en een, zooal niet vijandige, dan toch zeker geen vriendelijke houding aannam tegenover de nieuwe

vereeniging en het reeds met leede oogen had aangezien dat enkele zijner leden er zich tòch bij hadden aangesloten, dan begrijpt U de moeilijkheden waarvoor de toenmalige redactie kwam te staan. Aanvankelijk verscheen het Tijdschrift om de twee maanden, veel later eerst werd het een maandschrift.

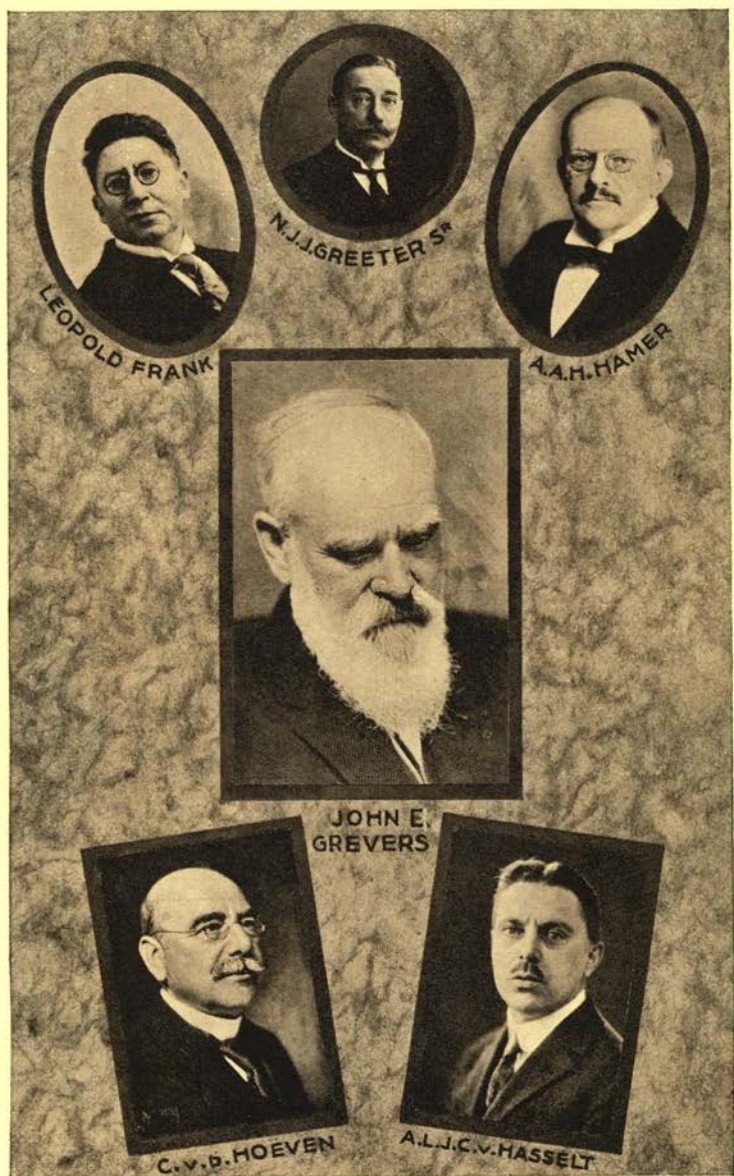
De onderwerpen die in die eerste jaren in het Tijdschrift behandeld werden vertoonen een merkwaardige overeenkomst met die der laatste jaren.

De onbevoegde uitoefening der tandheelkunde en de strijd daartegen neemt een groote plaats in. Ook het onderwijs-vraagstuk. De vraag of het aanstellen van school-tandheerkundigen wenschelijk is, wordt besproken, evenals het voorkomen van tandbederf in de volksscholen en tandheelkunde in het leger.

Ook de meer wetenschappelijke of practische onderwerpen als: Het articulatie-vraagstuk en articulatoren; Iets over voeding en onze tanden, Behandeling van wortelkanalen, natuurlijk, Onderzoekingen over amalgaam, Pyrrhoea alveolaris. (Maar neen, dit is uit de laatste jaargangen verdwenen, de vooruitgang in ons vak is, wat dit betreft, wel zoo geweldig geweest dat we er nu een andere naam aan hebben gegeven).

Een hoogst interessant artikel van collega *Witthaus* mocht nog wel eens herdrukt worden omdat het blijkbaar in de vergetelheid is geraakt. Ik bedoel dat over: Linkssnijdende boren, door collega *ter Kuile Lemker* met een onovertroffen stoute beeldspraak gekarakteriseerd als: het linkssnijdende ei van Columbus.

Maar, M. H., ik moet mij beperken, hoe veel interessante stof die oude jaargangen ook te genieten geven. Laat mij dus thans overgaan tot de tweede periode, die der puberteitsjaren, waarvan ik zoeven sprak. — Langzamerhand was er een betere verhouding ontstaan tusschen de toenmalige coryphaeën der tandheelkunde en de N. T. V. en hoewel het deze laatste niet gemakkelijk viel haar pleegkind los te laten begreep ze toch, en het strekt den toenmaligen leden tot eer

Leden van het oude „Gezelschap”

Leden van het oude „Gezelschap”

een dergelijk wijs inzicht te hebben gehad, dat de betrekking waarin het Tijdschrift stond tot de Vereeniging voor de redactie een gebondene, een afhankelijke, een knellende was, waardoor de bloei en de vrije ontwikkeling werd belemmerd.

Bij de viering van het tweede lustrum der N. T. V. werd besloten het Tijdschrift over te dragen aan een groep tandartsen, waarvan de leden, hoewel aangesloten bij een of meer der bestaande vereenigingen, toch onafhankelijk hiervan waren.

Dit geschiedde in een constitueerende vergadering op 2 Juli 1903. Het Gezelschap (zooals de groep zich noemde) bestond uit de collega's *John E. Grevers, C. Witthaus, M. de Boer, Leopold Frank, A. A. H. Hamer, René Anema, H. B. de Jonge Cohen, J. W. ter Kuile Lemker* en *C. v. d. Hoeven*.

Collega *N. J. J. Greeter* was aanwezig als voorzitter der N. T. V. en tevens als lid der oude redactie.

In den loop der jaren werd het Gezelschap uitgebreid met de collega's *Bölger, Th. Dentz, Schutte, Coebergh, I. J. E. de Vries, Klinkhamer, Duyvensz, Bakker, van Hasselt, Koldewijn* en *Da Costa*.

Voorzitter was aanvankelijk *John E. Grevers*, secretaris was en bleef *De Jonge Cohen*.

De notulen van de vergaderingen, waarvan de laatste op 3 Nov. 1917 werd gehouden, zijn alle, zonder één uitzondering van de hand van *De Jonge Cohen*. Door de keurige en volledige wijze waarop zij werden bijgehouden geven zij ons een duidelijk beeld van alles wat zich „achter de coulissen” van het Tijdschrift afspeelde.

't Was niet altijd even mooi, niet altijd pais en vree, maar wel treffend is het dat, après tout, de vriendschappelijke, collegiale verhouding tusschen de leden door alles heen bleef bestaan.

De verwachting dat op deze overdracht van het Tijdschrift nu ook een tijdperk van grooten bloei zou volgen, werd niet in alle opzichten vervuld. Er waren veel ups en downs, zoowel

wat de medewerking als wat het zakelijke, finantieële gedeelte betrof.

Wel was het een voordeel dat nu ook de Handelingen van het Genootschap erin werden afgedrukt, doch dikwijls werd toch geklaagd over gebrek aan copie. Finantieël kon men zich sommige jaren redden, dan weer moesten de leden bij wijze van hoofdelijken omslag meer of minder belangrijke bedragen bijpassen.

Van een hoofd-redacteurschap of éénhoofdige leiding was geen sprake. *De Jonge Cohen*, die zgn. gérant was, had voornamelijk tot taak de technische voorbereiding en totstandkoming van het Tijdschrift te verzorgen, doch was ook dikwijls genoodzaakt noodkreten te slaken om de vereischte copie bij elkaar te krijgen. Niemand anders voelde zich daar eigenlijk voor verantwoordelijk en zoo kon het bijv. gebeuren dat bij het overlijden van mannen als *Miller* en *Black* zelfs geen „in memoriam” in het Tijdschrift verscheen, omdat de een dacht dat de andere het wel zou doen en de ander hetzelfde van de eene verwachtte. 't Geen dan in de eerstvolgende „Gezelschaps”vergadering natuurlijk nogal stof deed opwaaien.

Bij het voorstellen of uitnoodigen van nieuwe leden deden zich soms niet onvermakelijke incidenten voor, al werden de voorgestelde collega's per saldo gewoonlijk met algemeene stemmen verkozen.

'n Paar voorbeeldjes. De uitnoodiging aan *Schutte* om toe te treden werd met stilzwijgen beantwoord. Gevolg: ontstemming in het Gezelschap. In de volgende vergadering echter verontschuldigt hij zich in een brief met de mededeeling dat deze uitnoodiging hem nooit heeft bereikt. *Bölger* vindt dit zeer waarschijnlijk en vertelt dat het postverkeer in Haarlem zich in geen onberispelijken toestand bevindt, naar aanleiding waarvan de secretaris opmerkt dat de Heer *Schutte* nogal een enkele keer meer het slachtoffer van dien slechten toestand schijnt te zijn, blijkens zijn ervaring. Maar enfin, allen zijn 't er over eens dat de Heer *Schutte* een zeer

gewaardeerde kracht zal zijn voor het Tijdschrift.

Geen wonder dan ook dat hij reeds in 1907 tot voorzitter van het Gezelschap werd gekozen. Bij het voorstel om *Klinkhamer* uit te noodigen maakt *Bölger* de opmerking dat deze heer hem onbekend is, hij vernam echter van den Heer *Hamer* dat de Heer *Klinkhamer* iemand is van een andere richting, welke is die richting? Waarop *Hamer* antwoordt dat niet hij, maar de Voorzitter van *Klinkhamer* gesproken heeft als iemand van een bijzondere richting, zij het dan geen verkeerde richting!

Wrijving kwam er onder de Heeren nogal eens voor, soms werd het een hooglopende ruzie bijv. tusschen den Voorzitter (*Schutte*) en den Gérant, waarbij de eerste den laatste verweet dat deze de door hem gecorrigeerde proeven nog eens dunnetjes over corrigeerde. In diezelfde vergadering kwam een schrijven van *Witthaus* in dat hij in 't vervolg de vergaderingen van het Tijdschrift niet meer zal bijwonen aangezien hij zich niet langer wenscht te onderwerpen aan onaangename bejegeningen van de zijde des Voorzitters. 't Schijnt, gelukkig, dat W's wrok niet al te lang heeft geduurd. 't Spreekt vanzelf dat over al deze kwesties heel wat woorden werden vuilgemaakt, 't geen allemaal plichtsgetrouw door den Secretaris werd genotuleerd. Maar dat gaf collega *de Boer* weer aanleiding voor te stellen deze pagina's uit het notulenboek te doen verdwijnen: „het toekomstig geslacht drage geen kennis van het thans voorgevallene dat een schrill licht zal werpen op de harmonische samenwerking van de tegenwoordige redactie,” zoo sprak hij! Gelukkig is dat voorstel niet aangenomen en wij, het toekomstig geslacht, denken geen haar minder van die toenmalige redactie omdat wij later zien hoezeer zich alles oploste en ondanks wat wrijving en gesputter de goede verhouding zich toch heel spoedig herstelde. En ditzelfde „toekomstig geslacht” weet maar al te goed dat *Schutte* nu eenmaal geen gemakkelijk heer was en is en toch kan je 't met hem vinden. Is hij nu reeds niet zooveel jaren lid en voorzitter van het Algemeen Bestuur van de

„Vereeniging T. v. T.” zooals tegenwoordig de uitgever van het Tijdschrift heet?

Ik zeide straks al, het Tijdschrift kwam maar niet tot bloei en allerlei voorstellen werden gedaan om hierin verbetering te brengen. Ontelbare vergaderingen werden gehouden om een andere wijze van exploitatie, een andere drukker te vinden; doch dit was niet het voornaamste. Gebrek aan leiding en medewerking was wel de hoofdzaak.

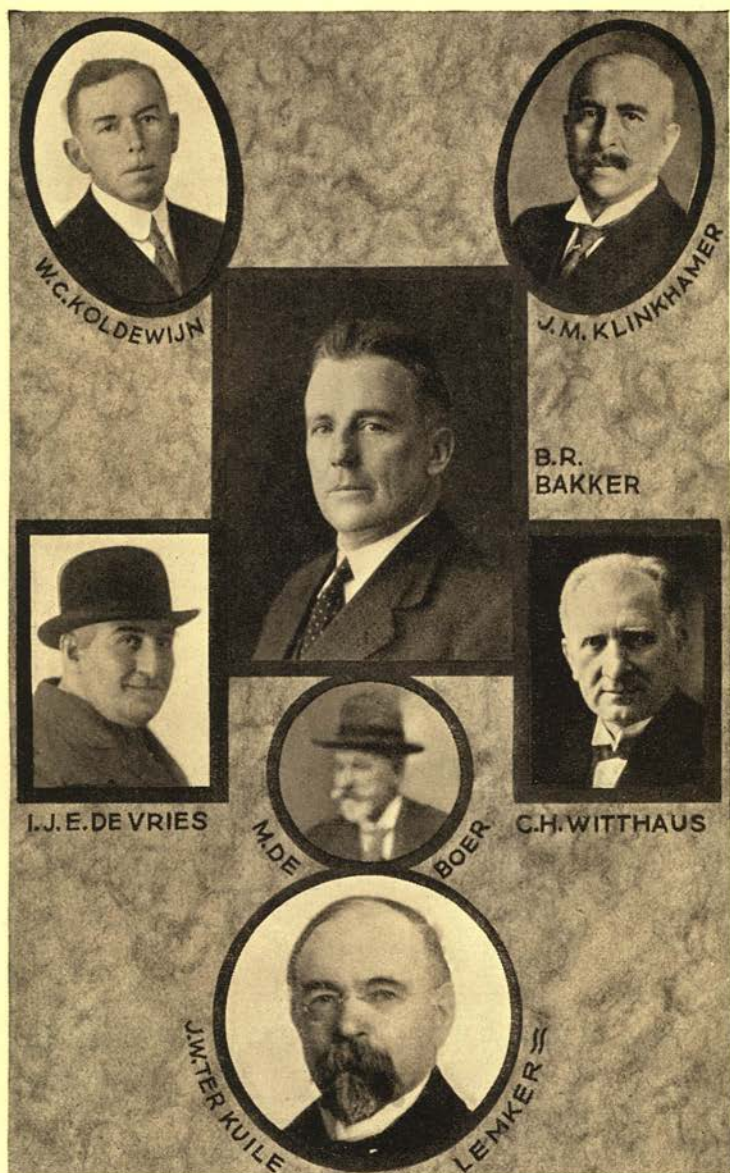
't Ging zelfs zoover dat in 1913 voorzitter en secretaris voorstelden het heele Tijdschrift op te doeken, 't geen door Dr. *Dentz* werd ondersteund met de opmerking dat wij op ons kleine gebied ook eigenlijk uitgeput raakten, nieuws was er toch niet meer te verwachten. In deze vergadering deed ik (volgens de notulen) voor 't eerst ook eens een duit in 't zakje en ik pleitte op een zeer felle manier tegen een dergelijk voorstel. Gelukkig vielen anderen mij bij en men besloot ten slotte het Tijdschrift te laten voortbestaan maar een andere werkwijze te gaan volgen.

Er werden een aantal redacteuren benoemd van verschillende rubrieken, te weten:

<i>Schutte</i>	voor medische thk.
<i>v. Hasselt</i>	„ conserveerende thk.
<i>Klinkhamer</i>	„ prosthodontische thk.
<i>Koldewijn</i>	„ sociale thk.
en <i>De Jonge Cohen</i>	„ Personalialia, Vergad., Varia enz.

In 1914 werd, dank zij deze reorganisatie vooruitgang geconstateerd, al bleef er nog veel te wenschen over, eerst in 1915 kan men spreken van moreele en financieele bloei ook al doordat de Maatschappij was opgericht waardoor het tandheelkundig leven in ons land in een geheel nieuwe phase was gekomen.

Eindelijk in 1916 werd het besluit genomen over te gaan tot éénhoofdige leiding, dank zij vooral een krachtig pleidooi van *Bakker*. Er zou komen een hoofd-redacteur met daarnaast de gérant voor de technische zaken de uitgave betreffende,

Leden van het oude „Gezelschap”

terwijl eenige redacteuren den hoofd-redacteur zouden terzijde staan.

Bakker werd hoofd-redacteur, *de Jonge Cohen*, bleef gérant, terwijl *Coebergh*, *Klinkhamer* en *Van Hasselt* tot redacteuren werden benoemd.

Nog altijd was het „Gezelschap” de organisatie die het Tijdschrift uitgaf, doch steeds meer werd gevoeld dat het niet langer aanging dat de thk. vereenigingen geen medezeggenschap hadden in de redactie. Een jaar van onderhandelen volgde totdat in 1918 besloten werd het Gezelschap te ontbinden en het Tijdschrift over te dragen aan een combinatie gevormd door de drie nationale vereenigingen, het N. T. G., de V. v. N. T. en de Maatschappij. Op 1 Juni 1919 trad dit besluit in werking.

Zoo zijn wij dan genaderd tot de derde periode, die van den volwassen leeftijd.

Inderdaad, de pokken- en mazelentijd waren voorbij, nog bleven wel enkele symptomen merkbaar die deden denken aan de baard in de keel, aan Sturm und Drang, maar meer en meer verdwenen ook deze, (enkele momenten van terugval daargelaten), en zeer duidelijk bleek dat het Tijdschrift een andere staat des levens was ingegaan.

Vijftien jaren zijn sindsdien voorbijgegaan en de ontvinding heeft wel geleerd dat de overdracht uit handen van een groepje collega's in die van de geheele georganiseerde professie een daad was van wijs beleid en inzicht.

Ook het gesukkel met drukker en uitgever nam een einde toen de firma *Tholen* in 1918 bereid bleek daarvoor op zekere voorwaarden de zorg op zich te nemen. De financiële moeilijkheden waaronder het Tijdschrift zoo vele jaren gebukt was gegaan namen een einde, werden althans tot veel geringere proporties teruggebracht. Een woord van dank en hulde aan de firma *Tholen* voor de coulante, van ruime opvattingen getuigende, wijze waarop zij nu reeds zoovele jaren zich van haar taak heeft gekweten is hier zeker wel op zijn plaats.

De redactie met *Bakker* aan het hoofd bleef tot 1921 in functie en al werden wel niet alle verwachtingen vervuld waarop men met de verandering van régime, gehoopt had, toch bleek het dat we in de goede richting waren en was een stijging van gehalte en leesbaarheid van het Tijdschrift een niet te miskennen feit.

De sterke centralisatie had het groote voordeel dat er nu inderdaad van „leiding” gesproken kon worden, doch het nadeel was dat teveel van het contact verloren ging, 't geen de medewerking niet ten goede kwam, maar vooral dat de bloei en misschien zelfs het bestaan van het Tijdschrift teveel afhankelijk was van een enkel persoon. Dat bleek inderdaad toen in 1920 de hoofdredacteur meedeelde dat hij door gebrek aan tijd zijn functie moest neerleggen. Gelukkig werd een opvolger gevonden die daar blijkbaar geen last van had en die in staat bleek behalve het hoofd-redacteurschap nog talloze andere functies waar te nemen (en goed waar te nemen) en die zelfs ook nog een zekere hoeveelheid eigen praktijk weet te verzetten.

Zoo trad dus 1 Jan. 1921 een geheel nieuwe Redactie van het Tijdschrift op en zij is het gebleven tot op den dag van heden.

Nord werd hoofd-redacteur, *Margadant*, beheerend redacteur, tevens secretaris-penningmeester, *Buisman* leider van de rubriek: Uit de litteratuur en *Louis Frank* belast met de medische afdeeling.

Met groote kracht en met veel talent begonnen zij hun arbeid en . . . hielden vol! De omvang der verschillende jaargangen leggen daar wel een zeer sprekend getuigenis van af.

Telde de jaargang 1920 nog 621 blz. (en de vorige nog minder) die van 1921 bereikte reeds het respectabele cijfer van 1067, een aantal dat vrijwel constant is gebleven, behalve in 1929 toen het Tijdschrift een omvang kreeg van 1252 blz., een record-volume tengevolge van het opnemen van de voordrachten etc. van het: Eerste Nederlandsche Congres voor Mondhygiëne in Utrecht.

Klachten over gebrek aan copie, zooals die vroeger schering en inslag waren, bleven nu ook uit, wel werd eenige malen een beroep gedaan op meer medewerking uit Utrecht. Nog in 1928 bij het vorige lustrum van het Tijdschrift slaakte de hoofdredacteur met het oog daarop de verzuchting: „wij hopen dat de toekomst verbetering zal brengen in de al te magere portie die ons tot nu toe werd toegemeten. Teveel wordt vergeten dat een instelling van hooger onderwijs niet alleen is een vakschool, die leerlingen moet klaar stoomen voor een examen, maar dat het tevens een centrum van wetenschap behoort te zijn, waarvan het enthousiasme en het geloof wordt overgebracht op hen die in de toekomst de fakkel brandende zullen moeten houden.”

Het wil mij voorkomen dat deze toen uitgesproken hoop nog niet in vervulling is gegaan, tenminste niet op de wijze zooals de Schrijver zich dat had gedacht, maar zonder een zeker optimisme is het leven een kruis, laten we dus voor de toekomst maar rustig verder blijven hopen.

Met het, laten we zeggen chronologisch overzicht van de Tijdschriftgeschiedenis ben ik nu wel klaar, immers na de laatste veranderingen op het gebied van redactie, van beheer en van uitgever en drukker is de toestand tot op heden vrijwel onveranderd gebleven.

Nog even wil ik memoreeren een arbeid waarvan ieder die met de litteratuur over 't een of ander thk. onderwerp in ons land op de hoogte wil komen, een dankbaar gebruik zal maken, (en ik, als chroniquer, heb er de laatste weken een groot gemak van gehad) n.m.l. de uitgave van de Registers van het Tijdschrift. Die van 1894 tot 1918 door *Bakker*, de daarop aansluitende van 1919—1928 door *Margadant*. Ik wil hopen dat, nu de omvang van het Tijdschrift zoo is toegenomen, binnen niet te langen tijd weer een vervolgregister zal verschijnen.

Wat de inhoud van al die jaargangen betreft, men wordt zich bij het doorbladeren en doorlezen wel sterk bewust van het feit dat ons Tijdschrift niet alleen een kostbaar beeld

geeft van wat de thk. professie heeft geïnteresseerd, zoowel op wetenschappelijk, als op practisch en op maatschappelijk gebied, maar ook van de werkzaamheid, de zucht tot meedeelen, tot geven van zoo menig collega, en wel treft dan de betrekkelijk groote productiviteit van meerderen die, ondanks drukke praktijk en het bekleeden van bestuurs- en andere functies in onze vereenigingen toch de tijd en de lust, laat me liever zeggen, het enthousiasme wisten te vinden en te behouden om hun vakbroeders de vruchten van hun arbeid en studie en overdenkingen deelachtig te doen worden.

Enkele namen mag ik hier zeker wel naar voren brengen, waarbij mij onwillekeurig de vraag in de gedachte komt of onder de jongeren van onze, in aantal toch zoo geducht toegenomen, collega's, ook die krachten sluimeren die ons in de toekomst datzelfde zullen brengen.

Zoo weinig symptomen zie ik er nog van en de bekende mentaliteit van 't jongere geslacht doet wel eens ernstige twijfel rijzen, en ook nu weer kan ik weinig anders zeggen dan: Laat ons een beetje optimist blijven en het beste hopen voor de toekomst.

Onder de oude garde; zij die vooral in de eerste periode van het Tijdschrift telkens weer hun pennevruchten afstonden vinden we: *John E. Grevers* met zijn publicaties op allerlei gebied, zoowel van zijn eigen onderzoekingen, als van 't geen hij op zijn vele bezoeken aan buitenlandsche vergaderingen en congressen meebracht.

Bernard Frank met een uitgebreide lijst van artikelen die zich uitstrekt over een reeks van jaren van af het allereerste nummer tot aan zijn dood in 1918. Een man met zeldzamen ijver en werklust begaafd, wiens hoogst verdienstelijk werk over het articulatie- en prothese vraagstuk nog heden ten dage betekenis heeft.

Ook *Hamer, Bölger, Greeter, Anema* en andere toen nog jonge tandmeesters lieten zich niet onbetuigd en menig artikel van hun hand vinden we in die eerste jaargangen. Laat me

verder vooral *Witthaus* hier met eere noemen, wiens eerste artikel in de jaargang 1897 verscheen (over de linkssnijdende boren, waar ik 't zoostraks over had) en die door vrijwel alle jaren heen ons het voordeel heeft gegeven van zijn gedegen artikelen over de meest uiteenlopende onderwerpen bijna tot op den dag van heden. En dat met een vitaliteit en werkracht die ons ook in de toekomst nog wel wat doen verwachten.

Ook *C. v. d. Hoeven* begint reeds in 1897 zijn reeks van publicaties getuigende o.a. van zijn groote belangstelling voor het thk. onderwijs, voor de F. D. I. en voor alles wat gedaan werd ten behoeve van de tandheelkundige verzorging van het volk.

In de latere jaren traden nieuwe namen naar voren: *Leopold Frank*, *Coebergh*, *M. de Boer*, *Bruske*, *Klinkhamer*, *van Loon*, *Oidtman*, *Schutte*, *J. Sanders Ezn.*, *I. J. E. de Vries* e.a. Nog weer later *Bakker*, *van Andel*, *Buisman*, *Bisseling*, *Th. E. de Jonge Cohen*, *Margadant*, *Michaëlis*, *Duyvensz* enz. enz. En, last not least, onze tegenwoordige hoofd-redacteur *Ch. F. L. Nord*.

Een poosje geleden bij de behandeling van een rechtszaak tegen een hysterische juffrouw, die meende de dierenbescherming te bevorderen door in zijn praktijkhuis een ruit in te gooien, liet de kantonrechter zich de vraag en de opmerking ontvallen: Waarom beklagde dat feit bij *Dr. Nord* had gepleegd? Voor zoover hij wist was *Dr. Nord* immers noch beroemd, noch had hij veel geschreven!

De Weltfremdheit van sommige leden onzer rechterlijke macht is toch wel verbijsterend.

Wanneer ik alleen het aantal artikelen van zijn hand in het T. v. T. optel kom ik tot het verrassende cijfer van een kleine 200. Nu spreek ik dus niet van alles wat hij verder in binnen- en buitenlandsche periodieken heeft gepubliceerd; maar ik vraag me af, wanneer wordt je wel geacht beroemd te zijn en veel geschreven te hebben als een dergelijke prestatie nog niet voldoende is.

Ook over den zakelijken inhoud van het Tijdschrift in den

loop der jaren, M.H., zou nog heel wat te zeggen zijn, maar ik vrees reeds te veel van Uw aandacht te hebben gevergd en wil me dus beperken.

Zooals ik reeds zeide is er wel dikwijls een groote overeenkomst te bespeuren in de onderwerpen die, laat ons zeggen in de eerste 20 jaren, de professie interesseerden en waarvoor ze zich warm maakte en die welke in de latere jaren de belangstelling der collega's trokken. Ja, ik geloof zeker dat veel artikelen van latere schrijvers, zoowel op sociaal als op praktisch gebied aan belangrijkheid zouden hebben gewonnen indien de auteurs van te voren eens waren te rade gegaan met wat hun voorgangers daarover reeds lang geleden hadden gepubliceerd. Nu is 't waar, dat slechts een hoogst enkele van de tegenwoordige collega's in het bezit is van alle jaargangen van het Tijdschrift, 'k weet zelfs niet of ze in de bibliotheek van onze Maatschappij of van het Utrechtsch instituut alle aanwezig zijn. 't Zou, dunkt mij, de moeite waard zijn eens een onderzoek in te stellen naar het bestaan der vroegste jaargangen bij de oudere tandartsen opdat niet, door onbekendheid met de groote waarde hiervan, deze later misschien spoorloos verdwijnen.

Naast die overeenkomst in onderwerpen, treft bij het doorbladeren der jaargangen ook soms een opvallend verschil.

Het vraagstuk bijv. of de vrouw al dan niet geschikt is voor de uitoefening van ons beroep bracht in 't laatst der vorige eeuw heel wat pennen in beweging. Nu weten we 't wel, in elk geval schrijven we er niet meer over, 't vraagstuk is blijkbaar opgelost.

Over „Ingelegde vullingen" (alsof het snijboonen waren, we noemen dat tegenwoordig in meer gebruikelijk Hollandsch: inlays) schreef collega *Greeter* reeds in 1895 een merkwaardig artikel, hij gebruikte daarvoor geperste gouden plaatjes. Maar na de ontdekkingen van *Taggart* en *Solbrig* is dit onderwerp natuurlijk ook in ons Tijdschrift telkens aan de orde.

Treffend is het groot aantal artikelen over porseleinvullingen vóór de uitvinding der bruikbare silicaatcementen,

zoo omstreeks 1911. Na dien tijd vindt men er slechts bij hooge uitzondering een. 't Is toch wel jammer dat dit prachtige materiaal, ook voor vullingen, blijkbaar zoo veel minder gebruikt wordt. Een gunstiger conclusie zou men misschien mogen trekken uit het feit dat het onderwerp: Syphilis in de eerste 20 jaargangen herhaaldelijk wordt behandeld, na dien tijd echter vrijwel niet meer. De invloed der Salvarsan-behandeling heeft zich blijkbaar ook in onze Tijdschriftkolommen voltrokken.

„Focal infection”, Gietwerk in alle mogelijke toepassingen en dergelijke onderwerpen zijn natuurlijk vrijwel alleen in de latere jaargangen te vinden, al treft men ook in de eerste toch wel uitingen die in die richting wezen.

Maar genoeg, M. H., al zult U wel met mij voelen dat het, met een dergelijken zin voor vergelijking, doorloopen van al die Tijdschriften, buitengewoon interessant en boeiend kan zijn.

Nog enkele opmerkingen tot besluit.

In 't voorgaande sprak ik uiteraard slechts over het verleden en het heden, doch op dezen dag van herdenking mogen toch ook nog wel een paar woorden gewijd worden aan de toekomst.

Mij dunkt, gezien de ervaring der laatste 12½ jaar met de tegenwoordige bemanning op het redactie-schip, met de tegenwoordige uitgever en drukker, ook met de tegenwoordige wijze van beheer door de georganiseerde Nederlandsche tandheelkundige professie, kunnen we met groote gerustheid en vertrouwen die toekomst tegemoet zien.

Dat ik hier de redactie het eerst noem spreekt vanzelf.

Op haar schouders rust een taak waarvan we de moeilijkheden en bezwaren misschien niet in alle bijzonderheden kennen, maar toch wel kunnen vermoeden.

De harmonische samenwerking die er tusschen de vier redactieleden bestaat en, zooals coll. *Nord*, zoostraks heeft gememoreerd, altijd heeft bestaan, is ons, ook voor de toekomst een waarborg dat de boel goed zal blijven marcheeren.

Mits, en hiermee kom ik tot een wensch die tevens een waarschuwing inhoudt, mits het deze vier mannen gegeven moge zijn nog vele jaren hun krachten aan het Tijdschrift te blijven wijden.

Ziet, dat hopen wij allen, maar het bevat toch ook de waarschuwing dat nu reeds uitgekeken en gezocht moet worden naar hen, die eens, wanneer om de een of andere reden, een der tegenwoordige redacteuren, het schip moet verlaten, in staat en bereid zullen zijn den arbeid voort te zetten. Ik doelde ook daarop zostraks toen ik sprak van mijn vrees voor het gebrek aan enthousiasme en geloof bij hen die in de toekomst de fakkel brandende zullen moeten houden, een vrees die, ik weet het, ook bij menigeen onder U bestaat.

Want deze zijn, naast de capaciteiten, toch zeker de allervoornaamste factoren die noodig zijn om ons Tijdschrift te doen blijven op de hoogte waarop het zich thans bevindt.

Mijne Heeren, laat me deze rede dan eindigen met de bede dat het Tijdschrift voor Tandheelkunde moge groeien en bloeien tot in lengte van dagen, als het kan nog lang onder de beproefde leiding van de Redactie van thans; maar mocht de onverbiddelijke tijd daar eenmaal een einde aan maken, dat dan onder het jongere geslacht de mannen gevonden zullen worden die met niet minder bekwaamheid, met niet minder wijsheid en inzicht, met niet minder energie en doorzettingsvermogen, maar bovenal met niet minder liefde voor hun vak, deze taak zullen overnemen.

Zoo zij het!

den Haag, Febr. '33.